

A földrajz jelentősége a németországi tanárképzésben és a hazai polgáriiskolai földrajztanárképzés.

A világháború eseményei, majd annak nyomasztó következményei a földrajzi ismeretek nagyobb jelentőségének felismerésére indítottak szélesebb köröket úgy Hazánkban, mint Németországban. Azelőtt — úgyszólván — csak a geográfusok voltak azok, akik az általuk művelt tudománynak úgy a mindennapi életben mutakozó, hasznosítható értékeire, valamint az állampolgárok politikai gondolkodásának kialakításában való szerepére reámutatni törekedtek. Ma már nem kell még olyan állítást sem bizonyítani, mint amelyet p.o. Meking L. így fejez ki: „Idegen országoknak és népeknek, valamint az ezeket meghatározó tényezőknek, a mutakozó érdekeiknek és törekvéseiknek az ismerete legalább is olyan mértékben befolyásolja a politikai állásfoglalást, mint a történelem.”¹

A földrajz tanárai a tárgyuk iránt megnyilvánult érdeklődést annak fokozottabb mértékben való tanításának megvalósítására igyekeztek kihasználni. Ez a törekvésük Németországban a nemzeti szocializmusnak uralomrajutása előtt hivatalos körök részéről nem talált kellő méltánylást. A földrajz az iskolákban sok helyen továbbra is nagyon mostoha elbánásban részesült. P. o. Alsó-Sziléziában az 1927/28. tanévben 61 fiúközépiskola közül 11-ben a földrajzot csak olyan tanár tanította, akinek az nem volt a szaktárgya, további 36-ban a heti földrajz óráknak több mint a felét olyanok látták el, akiknek szintén nem volt képzésük a földrajz tanítására. Hogy a tanügyi hatóságok a földrajz tanítását milyen kevéssé tartották fontosnak, azt még a következő esetek is bizonyítják. Hessenben heti 882 földrajz órából csak 559 órát látott el a földrajz tanítására képesített tanár, ellenben ugyanezt a tárgyat heti 313 órában olyan 99 tanár tanította, akinek képesítése arra nem volt. Itt a helyzetet valósággal ferdévé tette az a körülmény, hogy működött itt 52 olyan földrajzra képesített tanár, aki ezt a szaktárgyat egyáltalában nem, hanem más egyebet tanított. Minthogy a földrajz a középiskolák három felsőbbosztályában 1-1 óras tárgyként szerepelt 1931-ben, megbízták szakképesítésre való tekintet nélkül e tárgy tanításával azokat, akiknek a köteles óraszámukból még egy-egy óra hiányzott. Poroszországban pedig a tanítóképzők (Pädagogische Akademie) önálló földrajzi tanszékeit szüntették meg. Így — mint Heck megjegyzi — a néptanítók, akik a lakosság 90 %-át oktatják, nem kaptak volna megfelelő földrajzi kiképzést. Némelyik porosz tartományban tanügyi vizsgákon az u. n. Assessoroknak vizsgálatain ismételtelen előfordult, hogy a jelötteket földrajzból olyanok vizsgáztatták, akiknek maguknak a földrajz tanítására semmi képesítésük nem volt. Így érthető, hogy a német földrajz tanárok egye-

¹ Meking L.: *Erdkunde in der neuen deutschen Bildung und Erziehung*. Geogr. Anzeiger 1934.—35. évf.

sülete, a Verband deutscher Schulgeographen a porosz közoktatásügyi miniszterhez intézett leiratában megállapítja a következőket: „A földrajznak értelemfejlesztő értéke, a mindennapi élettel való kapcsolata és az állampolgárrá való nevelés terén reá eső nagy feladat nem juthat érvényre, mert igen nagy mértékben nem szakemberek látják el annak tanítását s az a veszedelem fenyeget, hogy az oktatásban mutatkozó csekély eredmények lassanként a földrajznak, mint szaktárgynak a leicsinyülésére vezetnek.“²

A német nemzeti szocializmusnak a győzelme után a hivatalos tényezőknek a felfogása a földrajzról megváltozott. A német nemzeti szocialista párt hirdeti a „vér“ és a „föld“ közötti szoros kapcsolatot, mindkettőnek a nagy jelentőségét a nép szempontjából. Ennélfogva most már a földrajznak, különösen azonban a német föld földrajzának oktatására nagyobb gondot fordítanak. A nemzeti szocialista felfogás szerint a németiség megismertetését az iskolában minden tantárgynak kell szolgálnia, azonban különösen nagy mértékben — amint azt Dreyhaus írja — a német, a történelem és a földrajz tantárgynak, amelyek tulajdonképpen ma az oktatás gerincét alkotják; összefoglaló nevük az u. n. Deutschkunde. Mind a hármat egyidejűleg szaktárgyul is szokták választani a leendő tanárok, úgy hogy utóbbi időben ez a szakcsoportosítás igen gyakran fordul elő.

Magában a földrajzi oktatásban első helyen áll a német nép, a német föld, és Németországnak kapcsolata Földünk többi részével. Az oktatásnak a német emberrel faji szempontok alapján kell foglalkoznia, tárgyalnia kell keletkezését, alakulását, vándorlásait, teljesítményeit. Nevelnie kell helyesen felfogott faji büszkeségre, összetartásra. A német közgazdaság, a német állam megismertetésének úgy kell történnie, hogy az elvezessen a német gazdasági és állami lét alapkérdéseire. Knierim szerint. Az emberföldrajzra, különösen a kultúrtáj földrajzára, továbbá a németiség néprajzára, meg a honvédelmi földrajzra nagyobb mértékben kell tekintettel lenni, mint eddig. Ezt ki is fejtik a földrajztanárok egyik gyűlésükön. (Eisenach 1933.)

Minthogy a földrajznak a jelentősége emelkedett az alsóbb és középfokú iskolákban a többi tárgyakhoz képest, fokozottabb mértékben irányul a figyelem arra a kérdésre, hogy a leendő tanároknak a kiképzése milyen, minő oktatást nyernek a főiskolákon, egyetemeken. Vajjon ottani kiképzésük előkészíti-e őket megfelelően a földrajz tanítására. A főiskola, az egyetem és a nála alsóbb fokú iskolák oktatásmódja, feladata különböz. Utóbbiakban a tanár kész ismereteket közöl a tanulókkal, egyes jelenségek összefüggésére rámutat. Az egyetemeken, főiskolákon ellenben a tanár a tudományos kutatásba való bevezetésbe, a vitás kérdések megvitatására, apróbb részletek megállapítására törekszik. Így az egyetem nem adhatja azt, amit a középfokú iskola vár tőle a tanárképzés terén. Ez jelenti azt, hogy a gyakorlati pedagógus és főiskolai tanár az egyetemi oktatás anyagát eltérően látja. Két tábor áll egymással szemben. Egyik a gyakorlati pedagógusoké, akik az iskolák nyilvánvaló szükségleteit látják csak maguk előtt. Ezért a középfokú iskolák

² Knierim Fr. Bericht über die Ve Hauptf:standsitzung . . .

tanárainak képesítését az egyetemekről a pedagógiai akadémiákra szeretnék vinni. Hogy az egyetemen tanultakat mennyire becsülik, arra jellemző a Mortensen által említett következő nézetük: A jelölt (Referendar) felejtse el mindazt, amit az egyetemen tanult, mivel ők úgy látják, hogy az onnan sok, de aprólékos ismeretet hozott magával. Krippendorf Kurt szerint az egyetemen nagyon is elégtelen módon képezik ki a leendő tanárokat, annak okát az ott kialakult speciális tudományos munkásságban látja, az egyetemi oktatásban hiányzik az összetartó egységes szellem. Az egyetemen történő tanárképzésnek azt a hátrányát is látják, hogy a földrajzot nem adják elő maga egészében, csak egyes részleteket (Heck nézete, ő Bermann-ra is hivatkozik), a hallgatóságtól a professzorok azonos és bizonyosfokú előismereteket tételeznek fel (Behrend). Az egyetemen azért is nagy mértékben nem kielégítő módon végzik a jövőbeni oktatók és nevelők képzését, mert az egyes tudományos adatoknak és tanoknak nyomasztó nagyságú tömegben való közlése az elképzelhető legkedvezőtlenebb előkészítés egy kítűzött céllal végzendő, értelemfejlesztő iskolai oktatáshoz. A főiskolai tanításban ki van fejlesztve a szakember képzése és ez csak a véletlennek tulajdonítható eredményt ér el Krippendorf szerint.

A tanárképzés kérdésével foglalkozó másik tábor a főiskolák, egyetemen tanáraiból áll, régebben tekintélyesebb csoport volt. Ennek felfogását jellemzi Hettner Alfred egyetemi tanárnak a következő véleménye: az u. n. magasabb (= középfokú-nak felel meg ez a megjelölés nálunk) iskolák tanerőinek szellemi és tudományos színvonalát szállítaná le az olyan intézkedés, amely képesítésüket az egyetemekről a pedagógiai akadémiákra tenné át. Szerinte a tanulás az egyetemen nem pusztán kész ismereteknek az elsajátításából áll; az egyetemen a főtörekvés az a földrajztanárképzés terén, hogy a jelölt földrajzilag gondolkodni megtanuljon, a kutatás módszereit megismerje. A Föld felszínén mutatkozó folyamatok menetébe, az egyes jelenségek okaira, azok összefüggésébe betekintést nyerjen. Minthogy Hettner a földrajz lényegének tartja az egyes jelenségek összefüggéseinek felismerését, érthető, hogy helyteleníti a földrajztanároknak a kiképzését műszaki főiskolákon, ahol azok csak egyoldalú, természettudományos kiképzésben részesülnek és kevéssé ismerkednek meg a szellemtudományokkal, így a történelemnek is a földrajzi kapcsolataival. Az egyetemi gondolatot, a tanulás szabadságát szolgálja Schlee, aki szerint helytelen az, amikor az egyetem hajdani szabad oktatás elvét elhagyja és a műszaki főiskolák példájára rengeteg előadást és gyakorlatot ír elő a tanári pályára készülő hallgatók részére.

Mortensen nem ellenzi a tanároknak az egyetemen való kiképzését. Azonban elítéli az egyetemen honos kutatásokat, amelyek csak egyes tudósok különleges kedvtelésének tekinthetők és amelyekből a köznek semmi haszna nincsen. Kifejezi azt, hogy az új Németországban a főiskolai tanárnak is részt kell vennie a nemzet életében, kutatásaival is lehetőleg olyan munkát végezzen, amelyből a nemzetnek haszna van. Elismeri azonban, hogy ezt a földrajz terén már régebben is megvalósították. Viszont helyteleníti, hogy a tanárképzés az egyetemeken úgy történik, hogy a hallgatókból idővel szintén kutató tudósok válnak.

A gyakorlati pedagógusok és a főiskolai tanárok nézetei mellett figyelemre méltó magának az egyetemen tanuló illetve onnan kikerülő ifjúságnak a felfogása a német főiskolai nevelésről. Ennek a véleménye — amint azt Ssymank, Paul írja, ma az, hogy a tudomány helytelen utakon jár, amikor az elvont elméletek elszigetelt mezején törekszik újabb ismeretek megszerzésére. lehetetlen állapot, ha a tudomány a környék, a nép szükségleteire nem tekint. Valamennyi főiskolának a környezetével, vidékével szemben nagy kötelezettsége van. Tudományos tevékenységének nagy részét a vidék által nyújtott kérdésekre kell irányítania. Ez mindenesetre érdekes nézet, megvalósítása némelyik tárgytól elvárható, tehát keresse szűkebbre szabott határok között kutatási területét. Ilyen elv azonban általánosságban nem mondható ki, mert igazában a tudományos kutatásoknak határokat szabni nem lehet.

Hazánkban a középiskolai tanárjelöltek képzését a V.K.M.-nek 1925 évben kiadott rendelete szabályozta, amely szerint a tanárképzőintézet működése terén lényeges intézkedések történtek. A polgári iskolai tanárképzés pedig gyökeres átalakuláson ment keresztül akkor, amikor a két állami polgári iskolai tanárokat képző intézet, a Budapesti Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola (Paedagogium) és az Erzsébet nőiskola polg. isk. tanárképző tagozata Szegedre helyeztetett és itt egybeolvasztva, kezdte meg működését s ugyanakkor bizonyos kapcsolatba került a Ferencz József-Tudományegyetemmel. Maga a főiskola — szervezeti szabályzata szerint — elméleti és gyakorlati képzést ad. A jelölt tanulmányai éveire rendszeresen, felosztottan, meghatározott sorrendben hallgatja az előírt tananyagot. Elméleti kiképzésének érdekében szakcsoportjának egyik általa választott szakjából előadásokat hallgat a fent említett egyetemen.

A két intézménynek az u. n. kooperációja mintegy megvalósítója lett annak a Németországban is hangoztatott két kívánalomnak, hogy t. i. a jelölt egyetemen nyerjen tudományos kiképzést, másfelől a főiskolán, illetve annak gyakorló iskolájában kapja meg egyidejűleg azt, amire neki, mint oktatónak szüksége lesz.

Ha valaki a főiskolai növendékek részére előre előírt tanulmányi rendet, a hallgatók tanulási lehetőségeit vizsgálja, kedvező képet alkot magának a leendő polgári iskolai tanárok kiképzéséről. A főiskolai hallgatóságra nézve előnyös, hogy egyetemi szaktárgyukból több tanártól hallgatnak előadást; mindenesetre eggyel több tanárnak előadását, módszerét ismerik meg, mint egyetemi rendes hallgatótársaik. Részükre rendelkezésre állanak nemcsak az egyetem, hanem a főiskola gyűjteményei is. Ezek között vannak olyanok, amelyek gazdagabbak az egyetemnek hasonló gyűjteményeinél. Úgy az egyetemen, mint a főiskolán a szaktanártól tanulmányaikhoz utasításokat kaphatnak. A főiskolán töltött éveik alatt nemcsak azt az anyagot tanulják meg, amelyre mint leendő polgári iskolai tanároknak szükségük van, hanem az egyetemen szakképzésben részesülnek és ugyanakkor a főiskolához tartozó gyakorló iskolában rendszeres bevezetést nyernek a gyakorlati oktatás munkájába.

A főiskolai hallgatóság tanulmányi ügyeinek a közelebbi vizsgálá-

lata azonban azt mutatja, hogy a jobb kiképzés érdekében bizonyos javítások szükségesek lennének. A tanítóképzőkből kikerült növendékek az egyetemi előadásoknak nem minden részletét tudják megérteni, követni, úgy, mint a gimnáziumból kikerült hallgatók. Az egyetem bölcsészeti és math. term. tud. karán hirdetett előadásokat a középiskolai tanárképzés szempontjából kiegészítik a Középiskolai Tanárképzőintézet keretében tartott előadások. Ugyanezeket a karokon rendszeresítve vannak az u. n. gyakorlatok. Ezek a kollégiumok a főiskolai hallgatók előírt tanmenetében nem szerepelnek. Ez a körülmény részben indokolható azzal, hogy az azokon előadottak egy része kellő terjedelemben a főiskolai előadásokon is sorra kerül és ugyanez részben az egyetemi gyakorlatok anyagára is vonatkozik. Viszont az egyetemen részben, mint a tanárképzői előadások, részben, mint a gyakorlatokon való foglalkoztatás sorra kerülnek olyan részletek is, amelyek a főiskolai hallgatók részére is hasznosak lennének, tehát ilyen esetekben érdekükben lenne, ha azokra beíratkozhatnának. Ez azonban csak úgy valósulhatna meg, ha az egyetem és főiskola kooperációja mélyebb és közvetlenebb lenne.

Az az intézkedés, hogy a főiskolai hallgatók nem vesznek részt az egyetemen hirdetett gyakorlatokon, maga után vonja azt, hogy az egyetemi professzor, illetve annak megbízottja (adjunktus, asszisztens) az első féléves főiskolai hallgatók tudásáról, tanulmányairól csak a félév végén tartott kollokviumon nyer tájékozódást. Esetleg még ekkor sem, mint-hogy a főiskolai hallgatók csak abból a tárgyból kollokválnak, amelyből való kollokviumot a Főiskola félévenként megállapítva részükre előír; a tapasztalat azt mutatta, hogy előfordult az, hogy nem kellett I. évesnek az egyetemen az illető szak rendes tanára által hirdetett kollégiumból kollokválnia. Igaz azonban, ilyen intézkedés tanulmányi érdekek alapján indokolható volt. A főiskolai hallgatóktól nem várható, hogy részükre a főiskola igazgatósága által elő nem írt kollégiumból kollokváljanak, mert a kb. egyidőben tartott főiskolai és egyetemi kollokviumok teljesítése őket teljesen igénybe veszi. Ehhez járul még az, hogy a főiskolai hallgatók az egyetemen nem kollokválnak a szabályzat értelmében abban a félévben, amelynek folyamán a főiskolán vizsgára állanak, azaz a 4. és a 8. félévnek a végén. Így a főiskolai hallgatók összes egyetemi éveik alatt, tehát 8 félévre terjedő idő alatt mindössze 6-szor, — esetleg még kevesebbszer a fentiek szerint, jelennek meg az egyetemen a választott szakjuk előadója, a professzor előtt. Ennélfogva ez a főiskolai hallgatóit igen kevésé ismeri meg. Egyénenként nem foglalkozik velük. Nincsen abban a helyzetben, hogy tanulmányaik folytatására kellőképpen tanácsot adjon. Különösen fontos volna a gyakorlati órákon való való részvétel. Ugyanis az egyetemen p. o. a földrajz professzora nagyobb súlyt helyez a gyakorlatokon való működésére, mint az előadások hallgatására. A gyakorlatokon nyílnék alkalom, hogy a polgári iskolai tanárjelölt a külföldi szakirodalomba is bevezetést nyerjen és ha nem is hallgatóság többségénél, de azoknak egy részénél elérhető volna fontosabb idegen nyelvű szakmunkák olvastatása is. Így a leendő polgári iskolai tanárok látóköre szélesbbednék.

A főiskolai hallgatóság kiképzését nagyon előmozdítaná egyes tár-

gyakból, p. o. földrajzból, biológiából, ásvány- és földtanból, ha az illető professzor főiskolás tanítványait tanulmányi kirándulásokra vihetné el. A szakképzéshez ez hozzátartozik, meg a leendő tanárnak szükséges azért is a kirándulásokon való részvétel, mert neki majd polgári iskolai növendékeit kell különböző tanulmányi kirándulásokra elvezetnie. Hogyan tehesse ezt az a tanár, akit főiskolai hallgató korában a szabadban való tanulmányi kutatásra, p. o. földrajzi összefüggések felismerésére, sőt még a legegyszerűbb dolgokra, a térképnek a terepen való használatára nem tanították meg Külföldön p. o. az Észak-Am. Egy. Államokban, Németországban, Németalföldön a tanulmányi kirándulások jelentőségét nemcsak elismerik, hanem meg is valósítják azokat. A kirándulások jelentőségére Dreyhaus a következőképpen mutat rá: „A legjobb térkép is, még ha az az elérhető legnagyobb mértékben is készült, mégis csak holt tárgy az érzékelhető természettel szemben“. Nálunk nem valósítható meg a földrajztanítás úgy, mint Amerikában. Ott — az Egy. Államokban — a földrajz tanár vezetése alatt a hallgatók lakásul szolgáló pótkocsikkal ellátott autókat is felhasználnak több hetes földrajzi tanulmányútra. Németországban már a középiskolás ifjúság részére sok helyen biztosítva van a több napra, esetleg hétre szóló tanulmányi tartózkodás az ország valamely nevezetesebb vidékén. Felismerték, hogy nemcsak a nagy történeti személyiségekről való megemlékezésnek van nagy nevelő értéke, hanem a hazai tájnak is van az érzelmhez szóló nyelve, csak meg kell tudni érteni, amint azt Heck írja. Tehát a németek a földrajzi ismeretek elmélyítése mellett, még nemzeti szempontból is szükségesnek tartják a tanulmányi kirándulások rendezését, az iskolai év, illetve a szünidő egy részének az iskola székhelyétől távolabbi helyen való eltöltését. Erre szolgálnak az u. n. „Landschulheim“-ok. 1936-ban már 300 Landschulheim volt, továbbá több olyan diákszálló (Jugendherberg), amelyekben különböző iskolák egyes osztályai tanáraik vezetése mellett találnak elhelyezést, itt részben a környezethez alkalmazott oktatásban részesülnek. Eggers Willy a Geogr. Anzeiger című tanügyi lapban érdekesen számol be arról, hogy miképpen használták fel azt a 3. hetét, amelyet a Cismar-i Landschulheim-ban töltöttek, többek között tájrajzot, morfológiai térképet készítettek a növendékek.

Hazánkban sem a Főiskolán, sem az Egyetemen megfelelő gondoskodás nem történt arról, hogy a leendő polgári iskolai földrajz tanárok kiképzését tanulmányi kirándulások által is mélyebbé tegyék. Pedig ez úgy az Egyetemnek, mint Főiskolának feladata volna. Anyagi okokból egyik sem tudja megvalósítani. Amikor ma a polgári iskolában kapja kiképzését a nemzetnek igen széles rétege hiszen minden 8. fiú és minden 7. leány ma polgári iskolába jár, igen fontos, hogy a polgári iskolai földrajz tanárképzés még a megfelelő tanulmányi kirándulások által is a kor követelményeinek jobban megfelelővé tétessék. Az ország egyes részeinek bejárása tanulmányi kirándulások rendjén nemcsak a jelöltek földrajzi tudását gyarapítaná pusztán, hanem amikor az ország lakosainak különböző csoportjait megismerik, helyesebb véleményt alkotnának saját maguk ezeknek a különböző viszonyairól, gondolkodásáról, életmódjáról. Nemzeti öntudatuk is fejlődne, a való helyzetek megismerésére.

résével politikai gondolkodásuk mélyülne. Mindemellett még a honvédelmi szempont is szól a tanulmányi kirándulások rendszeresítése érdekében.

IRODALOM.

Burchard, A. : Erdkundliches Bildungsgut in der Hochschule für Lehrerbildung Geogr. Anzeiger. 1934. 35. évf. I. 10.

Brünger W. : Geographische Bildung im Gesamt u. Fachunterricht. Geogr. Anzeiger, 1934. — 35. évf. 532. I.

Dreyhaus, Hermann : Die deutschkundlichen Fächer. — Monatschrift für höhere Schulen. 34. k. 1937. 97. I.

Eggers, Willy : Erd- und Kartenkundliche Arbeit im Landschulheim. Geogr. Anzeiger, 1932. — 33. évf. 6. I.

Fox, Robert : Mehr Erdkunde. — Geogr. Anzeiger. 33. évf. 1932. 144. I.

Heck : Das Ergebnis der statistischen Erhebung des Verbandes deutscher Schulgeographen über den Anteil der Nichtfachleute am Erdkundeunterricht Geogr. Anzeiger. 1933. — 34. évf. 297. I.

Heck, Karl : Wo stehen wir heute in der Schulgeographie? — Geogr. Anzeiger. 1933. — 34. évf. 242. I.

Heck, K. : Der Bildungswert der Erdkunde in der höheren Schule des Nationalsozialistischen Staat. — Geogr. Anzeiger. 1934. 35. évf. I. 6. I.

Hettner, A : Die Geographie als Wissenschaft und Lehrfach. — Geogr. Anzeiger. 1931—32. évf. 107. I.

Hettner : Geographie, ihre Geschichte, ihr Wesen. Breslau, 1927.

Knierim, Fr. : Der 25. Deutsche Geographentag in Bad Nauheim von 21. bis 25. Mai 1931. — Geogr. Anzeiger. 1934. — 35. évf. 273. I.

Knierim, Fr. : Bericht über die fünfte Hauptvorstandssitzung des Verbandes Deutscher Schulgeographen. — Geogr. Anzeiger. 1934. — 35. évf. 12. I. Prof. Hebert—Worms: Erdkundliche Unterrichtsverteilung an den höheren Schulen Hessens durch die Direktionen.

Kriek, Ernst : Wissenschaft, Weltanschauung, Hochschulreform. Leipzig, 1934.

Krippendorf, Kurt : Ausbildungsgang des Studienreferendars. Monatschrift für höhere Schulen. 32. kötet 337. I. 1933.

Meking, L. : Erdkunde in der neuen Deutschen Bildung und Erziehung. — Geogr. Anzeiger. 1934. — 35. évf. I. 1. I.

Mortensen, Hans : Inwiefern kann die Hochschulgeographie den Bedürfnissen der Schulgeographie und der allgemeinen Volksbildung gerecht werden. — Geogr. Anzeiger. 1934. — 35. évf. 532. I.

Reichstagung des N. S. Lehrerbundes vom 10—13. Juli 1936 und Einweihung des Hauses der Deutschen Erziehung in Bayreuth. Monatschrift für höhere Schulen. 35. k. — 1936. évf. 275. I. Knierim felszólása.

Russner, Johannes : Die Verteilung der Erdkundestunden. Geogr. Anzeiger. 1932. — 33. évf. 40. I.

Rüdiger, Hermann : Die Stellung der Geographie in den Fachschaften der neuen Hochschule. — Geogr. Anzeiger. 1934. — 35. évf. 302. I.

Schlee, Paul : Zur Lage des Erdkunde-Unterrichts in Hamburg. Geogr. Anzeiger. 1933—34. évf. 377. I.

Sievers Angelika : Geographie im Lager. Geogr. Anzeiger. 1934. — 35. évf. 304. I.

Ssymank, Paul : Die Fortschritte der Hochschulreform. — Monatschrift für höhere Schulen. 35. kötet. 1936. évf. 337. 1.

Sz. Gy. : Polgáriasodásunk a polgári iskolák tükrében. — STUD Statisztikai Tudósító. 1938. 68. sz.

Wagner Julius : Volk und Volkstum im Heimatkundlichen Unterricht. — Geogr. Anzeiger. 1934–35. évf. 224. 1.

Das neue Gesicht der Schule im Reiche A. Hitlers. Geogr. Anzeiger. 1936. — 37. évf. 186. 1.

Tagung der erweiterten Geschäftsführenden Vorstandes Eisenach 1933. — Geogr. Anzeiger. 1933. — 34. évf. 267. 1.

Schilling Gábor.

Az új katolikus Tanterv és Utasítás módszeres elvei

A Nevelésügyi Szemle I. évfolyamának 9–10. számában foglalkoztunk a katolikus Tanterv és Utasítás általános módszertani elveivel. Jelen értekezésünkben részleteiben kívánunk foglalkozni ezekkel a módszeres elvekkel.

A katolikus Utasítás az általános elvek tekintetében mindenben megegyezik az állami Utasítással. Az utasítások részletezésénél is elsősorban a módszer bemutatásának szisztémájában találjuk meg a leglényegesebb különbséget, míg az állami Utasítás ugyanis inkább az anyagot és annak feldolgozására alkalmas utakat vizsgálja és mutatja be, addig a katolikus Utasítás a lélektani alapelvből indul ki és ezeket szemelőtt tartva kutatja az anyag feldolgozására legalkalmasabb módszert. Ez a magyarázata annak, hogy a katolikus Utasítás nem tárgyak szerint, hanem osztályonként mutatja be a követendő eljárást. Az állami Utasításban is megtaláljuk az egyes tárgyak tanításánál osztályonként adódó módszeres különbségeket, ezek azonban inkább tanítási anyag minőségi és mennyiségi különbségeiből következnek, mint az egyes osztályok tanulóinak lélektani adottságából. Felvethetjük azt a kérdést, vajon a két elgondolás közül melyik a helyesebb? Az állami Utasítás szerkesztői már régen alkalmazott rendszer mellett maradtak és ennek minden előnyét kihasználták és kétségtelenül korszak-alkotó munkát végeztek. A katolikus Utasítás szerkesztői az áll. Utasítás kiadását követő idő tapasztalatait jól felhasználva inkább a módszer lélektani indokolását igyekeztek adni akkor is, amikor nem beszéltek kifejezetten lélektani szempontokról. Vétenénk az igazság ellen, ha elhallgatnánk, hogy az állami Utasítás mindenütt figyelembe veszi a lélektan követelményeit, ennek azonban nem ad oly mértékben kifejezést, mint ahogyan ezt a katolikus Utasítás tudatosan teszi. Ez e lélektani alap az, amely a katolikus Utasítás részére első pillanatban megnyerte az állami Utasítás szerkesztőinek tetszését is. Azok a kifogások, amelyek Drodzy Gyula részéről a katolikus Utasítással szemben elhangzottak, mind olyan természetűek voltak, amelyeket idejében pótolni lehetett és így a körülményekhez képest tökéletes tartalommal jelenhetett meg az Utasítás.